

ГРАНТОВІ МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМИ «ЄРОБОТА» ДЛЯ СТАРТУ ТА РОЗВИТКУ ВЛАСНОЇ СПРАВИ ВЕТЕРАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ РОДИН

Мар'яна Ярославівна Кобеля-Звір¹

У статті розглянуто основні грантові можливості урядової програми «ЄРобота» для ветеранів та членів їх родин. Окреслено основні можливості програми, зокрема: отримання грантового фінансування на придбання меблів, обладнання та транспортних засобів для комерційного використання; ліцензійного програмного забезпечення; сировини, матеріалів, товарів та послуг, необхідних для реалізації бізнесу, а також на тварин або саджанці для створення ферм; послуги з маркетингу та реклами; оренду нежитлових приміщень та обладнання; придбання франшизи. Зазначено, хто може отримати грант, а саме: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, а також їхні дружини або чоловіки. Акцентовано, що грант може отримати ФОП або фізична особа, яка планує відкрити власний бізнес. Продемонстровано умови отримання грантового фінансування. Розглянуто перспективи залучення грантової безповоротної допомоги для започаткування та розвитку власної справи в будь-якій сфері. Продемонстровано специфіку та пріоритети грантової програми для підтримки ветеранів та членів їх родин. Розглянуто перспективи створення нових робочих місць, утвердження ветеранської підприємницької діяльності, зміцнення економіки України. Визначено основні перепони та бар'єри, з якими стикаються ветерани та ветеранки та члени їх родин, у процесі залучення грантових інструментів урядової програми «ЄРобота». Проаналізовано причини не надто активного використання підприємцями ветеранської спільноти грантового фінансування. Зокрема, це: довготривалі та ускладнені бюрократичними процедурами процес отримання статусу учасника бойових дій, виявлені погіршеності в діловій репутації заявника, умова отримання максимального фінансування до 1 млн грн – щонайменше 3 роки мати зареєстрований ФОП, складність в розробці бізнес-плану на участь у грантовій програмі. Запропоновано методи подолання цих перепон. Продемонстровано основні можливості розвитку ветеранського бізнесу України завдяки використанню грантових інструментів програми «ЄРобота», що дасть ветеранам дієвий поштовх до започаткування та розвитку власної справи, від чого залежить не лише їх добробут, але й зміцнення економіки України у воєнний та повоєнний час.

Ключові слова: гранти для бізнесу, грантова підтримка ветеранів, ветеранський бізнес, гранти програми «ЄРобота», гранти для ветеранів та членів їх родин.

Постановка проблеми. Ще 2021 року Міністерство у справах ветеранів України розпочало роботу з підготовки Стратегії розвитку ветеранського бізнесу до 2030 року Успішний ветеран-підприємець, який активно розвиває власну справу, свою громаду та державу – так розробники визначили ціль, яка мала б бути досягнута у результаті реалізації цієї Стратегії [10]. Значення цього документа значно зросло після повномасштабного вторгнення Росії на територію України. Ключові причини цього: економіку України неможливо зміцнити без активізації підприємницьких ініціатив; чим довше триватиме війна, тим більшою буде кількість ветеранів і ветеранок війни. Значна частина ветеранів російсько-української війни є людьми працездатного віку: 68% мають вік від 27 до 48 років [1].

А тому використання підприємницького потенціалу цієї категорії українців для відродження України має стати одним із ключових завдань державної ветеранської політики. Частково на її виконання від 10 квітня 2023 року працює програма «ЄРобота», в межах якої ветерани, ветеранки та члени їх родин мають мож-

ливість отримати грантове фінансування на започаткування та розвиток власної справи. Проте грантові інструменти цієї програми є недоступними для більшості ветеранів через ряд причин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню аспектів розвитку ветеранського бізнесу в Україні приділяли увагу ряд науковців, серед яких: Денисенко Т., Краус К.М., Ігнатюк А.І., Краус Н.М., Ілларіонов О., Тарновська І.В., Власова В.П., Немненко А.А., Нагорна Н.С., Максьюм К.В. та ін. В огляді можливостей для розвитку бізнесу Денисенко Т., Краус К.М., Ігнатюк А.І., Краус Н.М. згадали про грантові можливості для ветеранів в Україні [2; 5]. Міжнародний досвід, зокрема Хорватії та Данії, грантової підтримки ветеранського бізнесу вивчали Тарновська І.В., Власова В.П. [12]. Ілларіонов О. зазначав: «Можна розглянути можливість прийняття окремого Закону України про ветеранське підприємництво. В такому комплексному акті викласти всі особливості здійснення такого різновиду господарської діяльності, додаткові соціальні гарантії, трудові права, нюанси державної допомоги, пільг, страхування тощо» [6].

¹ Кобеля-Звір Мар'яна Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики Львівського торговельно-економічного університету, e-mail: marianakobelia@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Краус К.М., Ігнатюк А.І., Краус Н.М. наголошували, що на порядку денному в 2023 році перед урядом нашої країни ставиться амбітна задача до виконання, а саме: формування якісної, дієвої державної та місцевої політики підтримки становлення й розвитку ветеранського підприємництва в усіх галузях національної економіки [5]. Тарновська І.В., Власова В.П. зробили висновок, що в Україні існують регіональні, міжнародні й урядові програми, спрямовані на адаптацію ветеранів до мирного життя. Переважна більшість із них ставлять перед собою завдання не тільки організувати фізичну реабілітацію, а й активізувати підприємницьку діяльність ветеранів [12].

Попри значну увагу до аспектів розвитку ветеранського бізнесу в Україні, практично залишилися поза увагою науковців грантові можливості програми «єРобота» для ветеранів та членів їх родин.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз грантових можливостей програми «єРобота» для розвитку ветеранського бізнесу, виявлення її специфіки та пріоритетів, а також окреслення основних перепон в отриманні грантової підтримки ветеранами та членами їх родин.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження стали положення конкурсної документації програми «єРобота», наукові праці вітчизняних і закордонних учених. Для вирішення поставлених завдань застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичний і абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення і формування висновків); індукції й дедукції (при зборі, систематизації, обробці інформації, осмисленні проблеми); соціометричний (анкетне обстеження і вибіркоче опитування потенційних грантоотримувачів); системного й порівняльного аналізу, а також синтезу.

Виклад основного матеріалу дослідження. 10 квітня 2023 року Уряд розширив програму «єРобота» та запустив нові грантові програми для ветеранів, в їх межах учасники та учасниці бойових дій, а також їхні дружини або чоловіки можуть подати заяву та отримати фінансування від держави на старт чи розвиток власної справи. Так, вони зможуть запустити або масштабувати свій бізнес, створити нові робочі місця для населення, інтегруватися в мирне життя й отримувати прибуток. Проект запущено з ініціативи Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, Міністерства економіки України спільно з Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством аграрної політики та продовольства України, Державною службою зайнятості України та Ощадбанком за підтримки «Проекту підтримки Дія», що реалізується Програмою розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки Швеції [4].

Грантова програма створена для учасників бойових дій, осіб із інвалідністю внаслідок війни, а також їхніх дружин або чоловіків. Грант може отримати ФОП або фізична особа, яка планує відкрити власний бізнес. Участь у грантовій програмі неможлива для тих, хто:

– перебувають і ведуть діяльність на окупованій території, в Росії або Білорусі;

- перебувають під санкціями;
- мають відкриті провадження у справі про банкрутство;
- зареєстровані як кредитні або страхові організації, інвестиційні або недержавні пенсійні фонди, учасники ринку цінних паперів та ломбарди;
- займаються обміном валют, виробництвом або виготовленням зброї, алкоголю чи тютюнових виробів;
- притягнені до кримінальної відповідальності через корупцію;
- мають державну заборгованість [3].

Кошти можна витратити на: меблі, обладнання та транспортні засоби для комерційного використання; ліцензійне програмне забезпечення (до 50% коштів); сировину, матеріали, товари та послуги, необхідні для реалізації бізнес-плану, а також на тварин або саджанці для створення ферм (до 70% коштів); послуги з маркетингу та реклами (до 10% коштів); оренду нежитлових приміщень (до 25% коштів); оренду обладнання (до 30% коштів); лізинг обладнання, крім власних транспортних засобів (до 50% коштів); придбання франшизи [3; 7].

Розмір гранту може становити:

– до 250 тис. грн – подати заяву можуть лише ветерани. Отримувач гранту повинен створити 1 робоче місце;

– до 500 тис. грн – подати заяву може чоловік або дружина ветерана. Програма покриває до 70% вартості проекту, а одержувач гранту має створити 2 робочі місця;

– до 1 млн грн – подати заяву може ветеран, що зареєстрований як ФОП від 3 років. Програма покриває 70% вартості проекту. Отримувач гранту має створити 4 робочі місця, два з яких повинні зайняти учасники бойових дій [7].

У разі отримання гранту грантоотримувач повинен: створити кількість робочих місць, що відповідає розміру гранту; провадити діяльність не менше 3 років; сплачувати податки. Важливо: робочі місця потрібно створити протягом 6 місяців із моменту отримання коштів і підписати з працівниками контракт мінімум на 2 роки [3]. Як і інші, гранти цієї програми є безповоротними, проте грантоотримувач повинен повернути суму гранту, лише якщо не виконає зобов'язання перед державою, тобто: не створить робочих місць відповідно до суми гранту. Якщо заяву на отримання фінансування подає дружина або чоловік, підписати її мають обидва з подружжя. Для цього обом потрібно скористатися електронним підписом [3; 7].

Проаналізувавши конкурсну документацію програми «єРобота», можна дійти висновку, що отримання гранту залежить від кількох факторів, серед основних: хороша ділова репутація заявника, життєздатність та реалістичність бізнес-ідеї й якість розробки описової та фінансової частини бізнес-плану. А за результатами опитування, проведеного «Центром розвитку «ЧАС ЗМІН» [13] серед представників ветеранів, визначено ряд перепон, із якими стикаються потенційні грантоотримувачі з-поміж ветеранської спільноти на шляху до отримання гранту.

1. Довготривалий та ускладнений бюрократичними процедурами процес отримання статусу учасника бойових дій. Цей статус отримують українські військовослужбовці, що брали участь в обороні України та у захисті безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з вторгненням РФ. Для отримання статусу потрібно зібрати чимало документів із підписами, докази участі у бойових діях, поінформувати командира або іншого керівника військової частини про бажання отримати статус тощо. Керівники військових частин мають надати відповідні довідки, які є підставою для надання особам статусу учасника бойових дій. Рішення про надання статусу УБД ухвалюють на підставі: звернення командира частини, який подає документи на підлеглих військовослужбовців; особистого звернення військовослужбовця; особистого звернення особи, яка звільнена з військової служби, через територіальний центр комплектування та соціальної підтримки. Після звернення документи військового надсилаються до спеціальної комісії. Варто зазначити, що спершу документи відправляють на розгляд комісії з питань розгляду матеріалів про визнання УБД. Якщо статус був наданий, упродовж місяця комісія поінформує Державну службу у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції про це. Якщо ж питання з приводу надання статусу спірне, комісія надсилає документи на розгляд міжвідомчої комісії, яка розглядає документи та в разі потреби уточнює інформацію про осіб, стосовно яких їх подано (надсилає необхідні запити тощо) [8]. Як зізнаються ветерани, цей процес зараз схожий на «10 кругів пекла», а тому для отримання гранту стає на заваді неможливість отримання статусу УБД, що є обов'язковою умовою грантового фінансування. Найефективнішим методом для подолання цього бар'єру є пришвидшити процес спрощення процедури отримання статусу УБД. Народні депутати підтримали у першому читанні законопроект № 9141 авторства Єгора Чернева. За законопроектом чиновники повинні будуть самостійно збирати документи, необхідні для надання статусу, якщо такі документи не будуть подані на розгляд комісії заявником. Всі процедури мають бути проведені у термін, що не перевищує 30 днів [9].

2. Виявлені погрішності в діловій репутації заявника. Ділову репутацію експерти програми вивіряють за критеріями: корупційні дії; наявність судових справ, зокрема кримінальних проваджень, у яких отримувач є обвинуваченим, підозрюваним або засудженим; відкриті виконавчі провадження, у яких отримувач є боржником; наявність справи про банкрутство; наявність податкового боргу; арешт майна; шахрайство; санкційні списки. Як показала практика розгляду грантових пропозицій у програмі «eРобота» в 2022–2023 рр., трапляється, що заявник переконаний у відсутності негативних факторів, але у відповідних базах містяться відомості про протилежне. А тому заявникам (ветеранам, ветеранкам та членам їх родин), щоб пересвідчитися, що ділова репутація відмінна, перш ніж подавати заявку на участь у грантовому конкурсі, рекомендуємо перевірити відповідність

і правдивість інформації про себе в нижченаведеному переліку основних реєстрів: електронний кабінет платника – перевірка боргів по податках, єдиний реєстр боржників, єдиний державний реєстр виконавчих проваджень, стан розгляду справ, єдиний державний реєстр підприємств і організацій України, реєстр платників податку на додану вартість, державний електронний інформаційний ресурс МВС, в якому обробляється інформація з питань судимостей, єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

3. Умова отримання максимального фінансування до 1 млн грн – щонайменше 3 роки мати зареєстрований ФОП. Отримати грант від 250 000 до 1 млн грн може ветеран, що зареєстрований як ФОП від 3 років. Ця вимога грантодавця стає на заваді отримання гранту для переважної більшості охочих ветеранів, адже до війни вони не вели підприємницької діяльності. За результатами дослідження, проведеного IREX «Реінтеграція ветеранів», майже три чверті ветеранів (72%) до війни були працевлаштовані, а 7% взагалі не працювали [11]. Дієвим механізмом подолання цієї перепони є перегляд урядом умови щодо наявності зареєстрованого ФОП, ліквідувавши цей часовий поріг.

4. Складність в розробці бізнес-плану на участь у грантовій програмі. Отримання грантового фінансування в програмі «eРобота» залежить не тільки від ділової репутації заявника, прозорості, реалістичності його бізнес-ідеї, але й уміння якісно описати її та коректно сформулювати фінансову частину бізнес-плану. Щоб претендувати на грант, ветерани та ветеранки мусять мати хоча б базові навички формування проектних пропозицій. Наразі переважна більшість потенційних грантоотримувачів такою майстерністю не володіє. А тому дієвим методом для подолання цього бар'єру є збільшення кількості майстер-класів, роз'яснювальних зустрічей практичного спрямування за участі представників програми «eРобота», регіональних центрів зайнятості та Ощадбанку.

Оскільки понад половина ветеранів висловлюють незадоволення своїм економічним становищем (24% «дуже незадоволені», 32% «здебільшого незадоволені») [11], а значна частина охочих отримати грант нарікають на суттєві перепони, то уряду України варто переглянути умови отримання грантового фінансування представниками ветеранської спільноти, аби сприяти процесу розвитку ветеранського підприємництва, а також покращити добробут тих, хто захищав Україну безпосередньо на фронті. За умови подолання зазначених бар'єрів як основних, що відділяють потенційних грантоотримувачів від ефективного використання грантів, ветерани та ветеранки, а також члени їх родин мають можливість пришвидшено пройти шлях соціалізації та інтеграції до цивільного життя. Використання грантових інструментів дасть їм дієвий поштовх до започаткування та розвитку власної справи, від чого залежить не лише їх добробут, але й зміцнення економіки України у воєнний та повоєнний час.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, аналіз грантової програми «єРобота» для розвитку ветеранського бізнесу в Україні продемонстрував значні можливості для відкриття та розвитку власної справи в різних галузях підприємницької діяльності для колишніх військовослужбовців та членів їх родин. Виявлено специфіку та пріоритети грантової програми «єРобота» у процесах підтримки представників ветеран-

ської спільноти, а також окреслено основні перепони у використанні грантових можливостей ветеранами та ветеранками. Поза увагою залишилися практичні аспекти формування бізнес-плану на отримання грантового фінансування. У подальших дослідженнях буде приділено увагу алгоритму формування проектних пропозицій від ветеранів та членів їх родин на отримання гранту для старту та розвитку власної справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ветеранське підприємництво: проблеми та можливі рішення. 2023. URL: https://zp.gov.ua/upload/editor/dodatok_veteranske_pidpriemnictvo.pdf (дата звернення: 25.07.2023).
2. Денисенко Т. *Розвиток малого підприємництва в реаліях сьогодення*. URL: <http://surl.li/joiija> (дата звернення: 27.07.2023).
3. Гранти для ветеранів та членів їх родин. URL: <https://diia.gov.ua/services/grant-dlya-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej> (дата звернення: 23.07.2023).
4. «єРобота»: Уряд запускає гранти для ветеранів на старт чи розвиток бізнесу. 2023. URL: <https://diia.gov.ua/news/yerobota-uryad-zapuskaye-granti-dlya-veteraniv-na-start-chi-rozvitok-biznesu> (дата звернення: 28.07.2023).
5. Краус К.М., Ігнатюк А.І., Краус Н.М. *Ветеранське підприємництво та бізнес в Україні: інституційна, фінансова та проектна складова практичної реалізації*. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/185/151> (дата звернення: 25.07.2023).
6. Ілларіонов О. Ветеранський бізнес: правові засади підтримки та розвитку. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/692/709> (дата звернення: 29.07.2023).
7. Постанова КМУ «Деякі питання надання грантів бізнесу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.07.2023).
8. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF/paran10#n16> (дата звернення: 25.07.2023).
9. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо спрощення процедури присвоєння статусу ветерана. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41621> (дата звернення: 25.07.2023).
10. Проект Стратегії розвитку підприємницьких ініціатив ветеранів війни. URL: <https://mva.gov.ua/ua/npa/proyekt-strategiyi-rozvitku-pidpriyemnickih-initsiativ-veteraniv-vijni> (дата звернення: 22.07.2023).
11. Результати дослідження «Реінтеграція ветеранів» щодо поточних умов працевлаштування. URL: <https://www.irex.org/sites/default/files/Veterans%E2%80%99%20Current%20Employment%20Conditions%20%E2%80%93%20Ukrainian.pdf> (дата звернення: 20.07.2023).
12. Тарновська І.В., Власова В.П. Активізація підприємницької ініціативи як спосіб забезпечення зайнятості ветеранів АТО/ООС: українська практика та світовий досвід. *Проблеми економіки*. 2021. 4(50). URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-4_0-pages-203_210.pdf (дата звернення: 25.07.2023).
13. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/granty-2023/> (дата звернення: 24.07.2023).

REFERENCES:

1. Veterans'ke pidpriemnytstvo: problemy ta mozhlyvi rishennia (2023) [Veteran entrepreneurship: problems and possible solutions]. Available at: https://zp.gov.ua/upload/editor/dodatok_veteranske_pidpriemnictvo.pdf (accessed July 25, 2023).
2. Denysenko T. Rozvytok maloho pidpriemnytstva v realiiakh s'ohodennia [Development of small entrepreneurship in today's realities]. Available at: <http://surl.li/joiija> (accessed July 27, 2023).
3. Hranty dlia veteraniv ta chleniv ikh rodyn [Grants for veterans and their family members]. Available at: <https://diia.gov.ua/services/grant-dlya-veteraniv-ta-chleniv-yihnih-simej> (accessed July 23, 2023).
4. ieRobota: Uriad zapuskaie hranty dlia veteraniv na start chy rozvytok biznesu (2023) [There is work: The government launches grants for veterans to start or develop a business]. Available at: <https://diia.gov.ua/news/yerobota-uryad-zapuskaye-granti-dlya-veteraniv-na-start-chi-rozvitok-biznesu> (accessed July 28, 2023).
5. Kraus K.M., Ihnatiuk A.I., Kraus N.M. Veterans'ke pidpriemnytstvo ta biznes v Ukraini: instytutsijna, finansova ta proektna skladova praktychnoi realizatsii [Veteran entrepreneurship and business in Ukraine: institutional, financial and project components of practical implementation]. Available at: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/185/151> (accessed July 25, 2023).
6. Illarionov O. Veterans'kyj biznes: pravovi zasady pidtrymky ta rozvytku [Veteran business: legal framework for support and development]. Available at: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/692/709> (accessed July 29, 2023).
7. Postanova KMU "Deiaki pytannia nadannia hrantiv biznesu" [Resolution of the CMU Some issues of granting business grants]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (accessed July 27, 2023).

8. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia ta pozbavlennia statusu uchasyka bojovykh dij osib, iaki zakhyschaly nezalezhnist', suverenitet ta terytorial'nu tsilnist' Ukrainy i braly bezposeredniu uchast' v antyterrorystychnij operatsii, zabezpechennii provedennia chy u zdijsnenni zakhodiv iz zabezpechennia natsional'noi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbrojnoi ahresii Rosijs'koi Federatsii v Donets'kij ta Luhans'kij oblastiakh, zabezpechenni ikh zdijsnennia, u zakhodakh, neobkhdnykh dlia zabezpechennia oborony Ukrainy, zakhystu bezpeky naseleння ta interesiv derzhavy u zv'iazku z vijs'kovoiu ahresieiu Rosijs'koi Federatsii proty Ukrainy [On the approval of the Procedure for granting and withdrawing the status of combatant of persons who defended the independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine and took direct part in the anti-terrorist operation, ensuring its conduct or in the implementation of measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation in the Donetsk and Luhansk regions, ensuring their implementation, in the measures necessary to ensure the defense of Ukraine, the protection of the safety of the population and the interests of the state in connection with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF/paran10#n16> (accessed July 25, 2023).

9. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro status veteraniv viny, harantii ikh sotsial'noho zakhystu" schodo sproschennia protsedury prysvoiennia statusu veterana [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine "On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection" on simplifying the procedure for assigning veteran status]. Available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41621> (accessed July 25, 2023).

10. Proiekt Stratehii rozvytku pidpriemnyts'kykh initsiatyv veteraniv viny. [Project of the Strategy for the Development of Business Initiatives of War Veterans.]. Available at: <https://mva.gov.ua/ua/npa/proiekt-strategiyi-rozvitku-pidpriyemnyts'kykh-initsiatyv-veteraniv-viny> (accessed July 22, 2023).

11. Rezul'taty doslidzhennia "Reintehratsiia veteraniv" schodo potochnykh umov pratsevlashtuvannia [Results of the "Reintegration of Veterans" study on current employment conditions]. Available at: <https://www.irex.org/sites/default/files/Veterans%E2%80%99%20Current%20Employment%20Conditions%20%E2%80%93%20Ukrainian.pdf> (accessed July 20, 2023).

12. Tarnovs'ka I.V., Vlasova V.P. (2021) Aktyvizatsiia pidpriemnyts'koi initsiatyvy iak sposib zabezpechennia zajniatosti veteraniv ATO/OOS: ukrains'ka praktyka ta svitovyj dosvid [Activation of the entrepreneurial initiative as a way to ensure the employment of veterans of the ATO/OOS: Ukrainian practice and world experience]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 4(50). Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-4_0-pages-203_210.pdf (accessed July 25, 2023).

13. Tsentr rozvytku "ChAS ZMIN" ["TIME OF CHANGE" development center]. Available at: <http://www.chaszmin.com.ua/granty-2023/> (accessed July 24, 2023).

GRANT OPPORTUNITIES OF THE "YEROBOTA" PROGRAM FOR STARTING AND DEVELOPING THE OWN BUSINESS OF VETERANS AND MEMBERS OF THEIR FAMILIES

Maryana Ya. Kobelya-Zvir¹

The article examines the main grant opportunities of the "eRobota" government program for veterans and their family members. The main possibilities of the program are outlined, in particular: obtaining grant funding for the purchase of furniture, equipment and vehicles for commercial use; licensed software; raw materials, materials, goods and services necessary for the implementation of business, as well as for animals or seedlings to create farms; marketing and advertising services; rental of non-residential premises and equipment; purchase of a franchise. It is specified who can receive a grant, namely combatants, persons with disabilities as a result of war, as well as their spouses or husbands. It is emphasized that the grant can be received by a sole proprietorship or an individual who plans to open his own business. The conditions for obtaining grant funding have been demonstrated. The prospects of attracting non-refundable grant aid for starting and developing one's own business in any field are considered. The specifics and priorities of the grant program to support veterans and their family members have been demonstrated. Prospects for creating new jobs, establishing veteran business activities, and strengthening Ukraine's economy were considered. The main obstacles and barriers faced by veterans and their family members in the process of attracting grant tools of the government program "eRobota" have been identified. The reasons for not too active use of grant funding by entrepreneurs of the veteran community were analyzed. In particular, these are: the process of obtaining the status of a participant in hostilities that is long and complicated by bureaucratic procedures, identified errors in the applicant's business reputation, the condition for receiving the maximum financing up to UAH 1 million – to have a registered FOP for at least 3 years, the difficulty in developing a business plan for participation in the grant program. Methods of overcoming these obstacles are proposed. The main opportunities for the development of veteran business in Ukraine have been demonstrated thanks to the use of grant tools of the "eRobota" program, which will give veterans an effective impetus to start and develop their own business, which depends not only on their well-being, but also on strengthening the economy of Ukraine in war and post-war times.

Key words: grants for business, grant support for veterans, veteran business, grants of the YeRobota program, grants for veterans and their family members.

JEL Classification: G30, M29, O16, O19

Стаття надійшла до редакції 01.08.2023
The article was received August 1, 2023

¹ Maryana Ya. Kobelya-Zvir, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, Lviv University of Trade and Economics